

prof. dr hab. Piotr Miciński
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów
w Łodzi

Łódź 26.11.2024

Recenzja pracy doktorskiej mgra Dariusza Macheja

ZLECENIODAWCA RECENZJI :

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina. Zlecenie przyjęto na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki. (t. j. Dz. U. z 2017 roku, poz. 1789.), Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 roku (Dz. U. z 2018 roku, poz. 261) w sprawie szczegółowego trybu przeprowadzania czynności w przewodach doktorskich, postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz art. 179 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ:

Praca doktorska mgra Dariusza Macheja pod tytułem:

„Fenomen opery *buffa* na przykładzie partii tytułowej *Don Pasquale* w operze *Don Pasquale* Gaetana Donizettiego. Zagadnienia wykonawcze i interpretacyjne”

składa się z dzieła artystycznego zapisanego na nośniku cyfrowym oraz jego opisu – dysertacji obejmującej 86 stron. Dzieło artystyczne zawiera nagranie DVD spektaklu *Don Pasquale* G. Donizettiego zrealizowanego na scenie Teatru Wielkiego w Łodzi, w dniu 5 grudnia 2020 r. Kierownictwo muzyczne sprawował Tadeusz Kozłowski, reżyserem spektaklu był Michał Znaniński, scenografię zaprojektował Luigi Scoglio, a kostiumy opracowała Małgorzata Słoniowska. Doktorantowi na scenie towarzyszyli: Doktor Malatesta – Marcin Bronikowski, Ernesto – Andrzej Lampert, Norina – Aleksandra Kubas-Kruk i Notariusz- Arkadiusz Jakus. Spektakl został zarejestrowany z udziałem Chóru i Orkiestry Teatru Wielkiego w Łodzi.

Pan Dariusz Machej jest w środowisku śpiewaków uznanym i cenionym wykonawcą w zakresie realizacji partii operowych napisanych na bas buffo. Praca doktorska jego autorstwa jest swoistym podsumowaniem wieloletniej praktyki wykonawczej i zdobytych w jej wyniku: wiedzy i umiejętności. Rola *Don Pasquale* należy do najtrudniejszych partii w *fachu* – *Spielbass*. Jest porównywalna, choć także odmienna, od partii Bartola w *Il barbiere di Siviglia* G. Rossiniego, *Don Magnifica* w *La Cenerentola* G. Rossiniego, *Leporella* w *Don Giovannim* W. A. Mozarta, czy *Dulcamary* w *L'elisir d'amore* G. Donizettiego. Każda z tych ról jest dla basy buffo wyzwaniem, a jej stworzenie wymaga od wykonawcy odpowiedniego przygotowania i dysponowania właściwymi środkami wykonawczymi, koniecznymi do realizacji zadania. W przypadku mgra Dariusza Macheja można

śmiało stwierdzić, że po zaśpiewaniu wszystkich powyżej wymienionych partii wokalnych i jeszcze wielu innych, rola Don Pasquale stanowi jakby podsumowanie jego dotychczasowej drogi artystycznej. Partia ta nie jest jednoznaczna – nie jest jedynie komiczna, lecz także refleksyjna, a miejscami nawet tragiczna. Samą operę *Don Pasquale* Gaetano Donizettiego uważa się przecież za dzieło wieńczące twórczość kompozytorską w zakresie opery buffo. Postać Don Pasquale da Corneto nie może być zrealizowana za pomocą jednoznacznego wzorca z komedii dell'arte. Aby była wiarygodna wykonawca musi stworzyć najpierw jej portret psychologiczny, a później dopiero uzupełnić go elementami gry aktorskiej i interpretacji muzycznej oraz dźwiękowej. Wszystkie wspomniane elementy tworzenia postaci scenicznej odnajdujemy w realizacji pana Dariusza Macheja na scenie Teatru Wielkiego w Łodzi. Jego Pasquale jest jednocześnie zrzędlawy, zaniedbany, zalany żółcią, zazdrosny, choleryczny i spragniony miłości, towarzystwa, tęskniący za młodością i w końcu także sprawiedliwy i rzetelny. Wszystkie te cechy bohatera opery wpływają także na obraz dźwiękowy i ruchowy roli. Dariusz Machej wchodzi w postać starca zarówno w zakresie utrudnień w poruszaniu się związanych z wiekiem, odpowiednich gestów jak i stworzenia właściwej barwy głosu dopełniającej prawdę sceniczną. Nie waha się przed użyciem nie zapisanych przez kompozytora w partyturze efektów – typu starcze drzenie głosu, by uwiarygodnić stan emocjonalny tworzonej przez siebie postaci. Także rodzaj dźwięku, którym posługuje się śpiewak jest dostosowany do roli. W przedstawionym nagraniu należy wyodrębnić trzy przemiany głównego bohatera. W prologu Dariusz Machej tworzy postać człowieka na granicy demencji – pomaga mu w tym zarówno nieład scenograficzny jak i kostium (brudna bielizna, składająca się z wielu warstw), po przyjeździe Doktora Malatesty następuje przemiana Pasquala, który staje się człowiekiem wciąż jeszcze mającym nadzieję na zmianę swojego życia. Przemiana skutkuje także zmianą kostiumu i w akcie II, w spotkaniu z Sofronią, Pasquale występuje już w eleganckim stroju. Trzecią wersją Pasquala stworzonego przez mgra Dariusza Macheja jest człowiek ogarnięty chęcią zemsty za wszelką cenę. Wszystkie te odmiany zrealizował doktorant w swym dziele artystycznym w sposób znakomity, nie budzący najmniejszych zastrzeżeń. Należy podkreślić znakomite umiejętności techniczne wykonawcy, wyśmienitą dykcję (pozwalającą mu w szaleńczym tempie wykonać finał II aktu, czy też fragmenty w duecie z Malatestą), wytrzymałość głosu, który mimo ogromnej pod względem długości partii, zachował świeżość do końca i wyrównaną barwę.

Także opis dzieła artystycznego nie budzi zastrzeżeń. Doktorant dzieli się spostrzeżeniami i doświadczeniami z pracy artystycznej prowadzonej przez wiele lat w sposób profesjonalny, używając właściwego dla pracy naukowej języka. Odejście od zasady pisania opisu dzieła z zastosowaniem III osoby liczby pojedynczej uważam za w pełni uzasadnione, w końcu doktorant dzieli się najbardziej osobistymi uwagami dotyczącymi jego drogi twórczej. Należy stwierdzić także, że wszelkie stwierdzenia doktoranta zawarte w pracy, zarówno wykonawcze, jak i analityczne są zgodne z ogólnym stanem wiedzy na wskazany temat. Doktorant przyjął zasadę opisywania wielopłaszczyznowego budowania roli w oparciu o przebieg akcji scenicznej, co wydaje się być zabiegiem słusznym. W przypadku partii buffo rozdzielenie warstwy muzycznej i aktorskiej jest po prostu niemożliwe. W pracy znajduje się szereg zdjęć z realizacji scenicznej opery na scenie Teatru Wielkiego w Łodzi. W dziale – *Bibliografia* odnajdujemy 33 pozycje książkowe i 14 źródeł internetowych. Ponadto w pracy użyto 18 rycin i 22 fotografie oraz 10 przykładów nutowych. W *Aneksie 1* znajdują się zdjęcia potwierdzające udział doktoranta w innych realizacjach *Don Pasquale*, a w *Aneksie 2* recenzja (bardzo pozytywna dla mgra Dariusza Macheja) ze spektaklu *Don Pasquale* w Warszawskiej Operze Kameralnej, z grudnia 2018 roku. Nieliczne błędy literowe nie umniejszają wartości pracy.

KONKLUZJA

Rzadko spotyka się prace doktorskie poparte wieloletnim doświadczeniem wykonawczym, pisane przez uznanych artystów. Tak dzieje się właśnie w przypadku pracy doktorskiej mgra Dariusza Macheja, który osiągnął pełny profesjonalizm w zakresie interpretacji wokalne i aktorskiej partii buffo. Cel, który postawił sobie doktorant w pracy doktorskiej został, moim zdaniem osiągnięty. Dzieło artystyczne potwierdza wysoki poziom wykonawczy, a jego opis jest stworzony w sposób nie budzący żadnych zastrzeżeń. Niniejszym stwierdzam, że mgr Dariusz Machej wykazał się wiedzą teoretyczną i umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. Doktorant rozwiązał założone zagadnienie artystyczne i tym samym spełnił wymagania Ustawy. Stawiam wniosek o przyjęcie jego pracy doktorskiej.

prof. dr hab. Piotr Miciński

